

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

VERSENYTANÁCS

☒ 1054 Budapest, Alkotmány u. 5.

☎ 472-8864 ☏ Fax: 472-8860

Vj-1/2004/34.

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa a Budapesti Elektromos Művek Részvénytársaság (Budapest), és az Észak-magyarországi Áramszolgáltató Részvénytársaság (Miskolc) ellen, gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt indított eljárásban, tárgyalás mellőzésével meghozta az alábbi

határozatot.

A versenytanács az eljárást megszünteti.

A jelen határozat felülvizsgálatát a kézhezvételtől számított 30 napon belül a Fővárosi Bíróságnak címzett, de a Gazdasági Versenyhivatalnál benyújtandó keresettel lehet kérni.

Indokolás

I.

Az eljárás alá vont vállalkozás

1. A Budapesti Elektromos Művek Rt. (a továbbiakban: ELMŰ Rt.), valamint az Észak-magyarországi Áramszolgáltató Rt. (a továbbiakban: ÉMÁSZ Rt.) mint eljárás alá vont vállalkozások 1991-ben alakultak, mindkét vállalkozás a német RWE irányítása alatt áll.

2. A társaságok fő tevékenységi köre a villamos energia közüzemi szolgáltatás és elosztás, amelyet ellátási területükön, mint közüzemi szolgáltatók, és elosztói hálózati engedélyesek kizárólagos joggal gyakorolnak. Az ellátási területet az ELMŰ Rt. esetében Budapest és Pest megye, míg az ÉMÁSZ Rt. esetében Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, valamint Jász-Nagykun-Szolnok megye, és Pest megye egyes területei jelentik.

II.

Az eljárás tárgya

3. A Gazdasági Versenyhivatal által indított versenyfelügyeleti eljárás annak vizsgálatára irányult, hogy az eljárás alá vont vállalkozások megsértették-e a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 21.§-ában foglalt, gazdasági erőfölénnyel visszaélés tilalmát a fogyasztói tartozás miatti villamoshálózatból történő ki- és visszakapcsolás, valamint ezzel összefüggésben a kiszállás esetén alkalmazott díjmegállapításukkal. Ezen belül a versenyhatóság azt vizsgálta, hogy az eljárás alá vont vállalkozások a 2003-ban bevezetett díjmelésekkel nem alkalmazták-e egyes fogyasztói csoportra vonatkozóan hátrányosabb feltételeket, valamint nem emelték-e indokolatlanul a vonatkozó szolgáltatási díjakat.

III.

Az eljárás alá vont vállalkozás magatartása

4.A 2003. évi díjmeléssel összefüggésben egészen 1999-ig visszamenőleg áttekintésre került a két eljárás alá vont vállalkozás ki- és visszakapcsolási tevékenysége, ezen belül pedig a tevékenységhez kapcsolódó költségek és díjak alakulása.

Az ELMŰ Rt. fogyasztói tartozás miatt évente mintegy 30-40 ezer kikapcsolást, valamint 22-32 ezer visszakapcsolást, míg az ÉMÁSZ Rt. 13-15 ezer kikapcsolást, és mintegy 7-12 ezer visszakapcsolást végzett.

Az ELMŰ Rt. a ki- és visszakapcsolási tevékenységet 2000. júliusáig egészében saját tevékenységi körén belül, majd ezt követően 2003. novemberéig részben - közbeszerzési eljárással kiválasztott - vállalkozásokkal végeztette el. 2003. novemberétől - ismételt közbeszerzési eljárással kiválasztott - vállalkozások látják el a tevékenységet, de immár teljes körűen.

Az ÉMÁSZ Rt. 2002. áprilisig a társaságon belül, míg ezt követően 2003. novemberéig a mérőleszerelés kivételével külső, majd ezt követően egészében külső vállalkozásokkal látja el e tevékenységet.

5. A két eljárás alá vont vállalkozás 2003. júniusában közös – két szakaszból álló - közbeszerzési eljárást írt ki mindkét szolgáltatási területre, amely valamennyi kisfogyasztói csatlakozó berendezésen végzett munkára kiterjedt. A korábban részfeladatokra kiírt közbeszerzést tehát ezen időponttól valamennyi mérőhelyen végzett tevékenységre kiterjesztették. A közbeszerzés eredményeként a nyertes vállalkozásokkal keretszerződést kötött a két eljárás alá vont vállalkozás, amelyben tevékenység típusonként, éves munkaszámra vetítve került megjelölésre a vállalkozói díj. Az addig kétoldalú – a szolgáltató és a fogyasztó közötti - jogviszony pedig háromoldalú jogviszonnyá alakult át, mivel a konkrét tevékenységet a szolgáltató által megbízott vállalkozás látja el, amely a vállalkozói díjat a szolgáltató felé számlázza. A fogyasztó pedig az adott tevékenységéért járó díjat az üzletszabályzatban foglaltaknak megfelelően a szolgáltatónak egyenlíti ki.

6. Az eljárás alá vont vállalkozások részéről a vizsgált tevékenységek ellátása, valamint a vonatkozásukban alkalmazott díjmelés az alábbiak szerint alakult.

Vállalkozás	Szolgáltatás	Időszak	Díjmelés/ mértéke	Erőforrás
<i>ELMŰ Rt.</i>	Ki- és visszakapcsolás	1999-2002.03.	Nem volt	Saját, (2000. 07- től a mérő leszerelés külső)
„	Ki- és visszakapcsolás	2002. 04.	Inflációt követő	„
„	Kiszállás	2000-2002.év	Inflációt nem meghaladó	„
„	Ki- és visszakapcsolás	2003. 11.01- től		Külső
<i>ÉMÁSZ Rt.</i>	Ki- és visszakapcsolás	2000. 04.	Az ELMŰ díjához igazodó	Saját
„	Ki- és visszakapcsolás	2001. 03.	Inflációt követő	Saját
„	Ki- és visszakapcsolás	2002. 05.01 – 2003.10.19.		Külső (a mérőleszerelés belső)
„	Ki- és visszakapcsolás	2003.10.20 – től		Külső
<i>ELMŰ Rt.- ÉMÁSZ Rt.</i>	Ki- és visszakapcsolás	2003. 08.	A külső vállalkozói díjnak megfelelő	Külső
<i>ELMŰ Rt.- ÉMÁSZ Rt.</i>	Ki- és visszakapcsolás	2003. 12.	A külső vállalkozói díjnak megfelelő	Külső

7. Összegezve, az eljárás tárgyát képező tevékenység teljes kiszervezése 2003-ban mindkét eljárás alá vont vállalkozás esetében azonos módon történt. Lényeges, hogy nem csupán a fogyasztói tartozás esetén fennálló ki- és visszakapcsolási tevékenység kiszervezése történt meg, hanem számos egyéb tevékenység is. Így többek között a villamos fogyasztásmérők javítása, újrahitelesítése, fogyasztásmérők leolvasása, vezérlőkészülék cseréje is. A Magyar Energia Hivatal a két eljárás alá vont vállalkozás részéről a különböző tevékenységek kiszervezését, valamint üzletszabályzatukban az alkalmazott díjtételeket, és számításuk elveit jóváhagyta.

IV.

A vizsgált piaci magatartásra vonatkozó szabályozás

8. A villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény (Vet.) 85-86.§-ai értelmében a közüzemi szolgáltató a szerződésben meghatározott időszakban, az elosztó tulajdonában lévő hiteles fogyasztásmérő berendezés adatai alapján állapítja meg és számolja el a közüzemi szerződés alapján szolgáltatott villamos energia mennyiséget. A Vet 88. § h) pontja értelmében a közüzemi fogyasztó részéről szerződésszegésnek minősül, ha a villamos energia díját késedelmesen, nem a közüzemi szerződésben meghatározottak szerint fizeti meg. A közüzemi szerződés megszegésének következményeként a Vet 89.§ 1) bekezdés e) pontja szerint a közüzemi szolgáltató a közüzemi fogyasztót a villamos energia szolgáltatásból kikapcsolhatja.

9. A Vet. 15.§ (2) bekezdése értelmében az engedélyesek által nyújtott szolgáltatások műszaki, kereskedelmi, elszámolási és fizetési szerződési feltételeit a közüzemi szolgáltató/elosztó hálózati engedélyes üzletszabályzata tartalmazza.

Az eljárás alá vont vállalkozások üzletszabályzatai egyezően rögzítik, hogy a közüzemi fogyasztó fogyasztási helyét a villamos energia fogyasztásból kikapcsolhatja, vagy a közüzemi szerződést felmondhatja, illetőleg a további szolgáltatást előre fizető mérő felszereléséhez kötheti, amennyiben a fogyasztó fizetési kötelezettségének – írásbeli felszólítás ellenére - az esedékességtől számított 60 napon belül nem, vagy csak részben tesz eleget. Amennyiben a szolgáltató a közüzemi szerződést felmondta, a kikapcsolást követő visszakapcsolásra a díjtartozás, késedelmi kamat és a behajtással kapcsolatos költségek (beleértve a ki- és visszakapcsolással járó költségeket is) hiánytalan rendezését, illetőleg az új közüzemi szerződés hatályba lépését követő nyolc napon belül kerül sor. Amennyiben a közüzemi szerződés nem kerül felmondásra, úgy a visszakapcsolás a díjhátralék, és felmerült költségek rendezését követő egy munkanapon belül történik.

10. A közüzemi üzletszabályzatok értelmében az általános közüzemi szerződéssel rendelkező fogyasztók esetén az un. *fogyasztói szolgálat* és a csatlakozás díjtételeit a szolgáltató állapítja meg. A jelenleg érvényes díjtételeket az üzletszabályzatok *F4. sz. függeléke* tartalmazza, melyben a norma szerinti munkaidőigény alapján kalkulált munkadíjak mellett az anyagfelhasználással járó tételek és a kiszállási díj számlázásának szükségessége is külön jelölve van. Az aktuális díjtételek az ügyfélszolgálati helyeken a fogyasztó részére hozzáférhetőek.

11. A két szolgáltató közüzemi üzletszabályzata */ÜSZ.2.13. pont/* értelmében a fogyasztói szolgálat azon munkákat jelenti, amelyeket a fogyasztó megrendelésére, vagy hibájából végez a szolgáltató. A fogyasztói szolgálat tevékenységei a mérőhelyen végzett tevékenységek körében az alábbiak szerint csoportosíthatóak:

- Kiszámlázott tevékenységek fogyasztói megrendelés alapján, amely nem tartozik a szolgáltató alapellátási körébe. A tevékenység elvégzése a megrendelővel kötött szerződésen alapul
- A tevékenység ellátása olyan fogyasztói magatartás következménye – pl. áramdíj tartozás miatti ki- és visszakapcsolás, valamint helyszíni díjbeszedés -, amellyel a fogyasztó kárt okoz a fogyasztónak. A végzett tevékenység ebben az esetben nem fogyasztói megrendelésre történik. A végzett többletmunka költségeit a szolgáltatók a fogyasztókra hárítják.

- A szolgáltató ellátási alaptevékenységi körébe tartozik a mérőhelyen végzett tevékenység a fogyasztói csatlakozó szerelése, a rekonstrukciós mérőcsere. Ezen esetekben a végzett tevékenységek ellenértéke nem a fogyasztót terheli.

12. A díjtételek megállapításának számítási elveit (módszereit) az üzletszabályzatok mellékletei / *ÜSZ M4 sz. melléklet* / tartalmazzák. A fogyasztói szolgálat díjszabásának rendszeréről és elvéről az üzletszabályzatok az alábbiak szerint rendelkeznek.

A fogyasztói szolgálati tevékenységek számlázása vagy az előre meghatározott díjtételek, vagy a helyszíni munkavégzés ideje alapján történik.

Amennyiben egy kiszállás keretében a fogyasztónál többféle tevékenységet kell elvégezni, melyből akár csak egy is nem a díjtétel alapján számlázott munka, ez esetben a teljes helyszíni szerelést a helyszíni munkavégzés ideje alapján kell számlázni.

A díjtételekkel lefedett tevékenységek esetén a díjtételek a tevékenységek elvégzéséhez norma szerint szükséges munkaidőigény alapján kalkulált szerelői munkavégzést tartalmaznak. Amennyiben a munkavégzés során anyagfelhasználás is történik, az külön tételként számlázásra kerül. A kiszállási díj minden helyszínre kiszállást igénylő tevékenységnél ugyancsak felszámításra kerül.

13. A kiszállási díj a munkavégzés helyszínének (átlagos távolságra) szerelőgépkocsival történő megközelítése és az útidő alatti munkabér (2 fő szerelő) kerül felszámításra. A díjtétel alapját a szolgáltatók belső elszámolásában szereplő szerelői óradíj és szerelő-gépkocsi km-enkénti díja képezi. Ezen kívül tartalmazza a munkát végző szakterület általános költségét, a járműtelep általános költségét, az egyéb közvetett költségeket, valamint a hasznót.

14. A helyszínen végzett munkadíj a helyszíni szerelési munkára nyújt fedezetet. A minimális szerelési díj $2 \times \frac{1}{4}$ óra (szerelő pár), minden megkezdett negyedóra számlázásra kerül. A díjtétel alapját a társaság belső elszámolásában szereplő szerelői óradíj képezi. Ezen kívül felszámításra kerül a munkát végző szakterület általános költsége, az egyéb közvetett költségek valamint a haszon.

A kiszállási díjat és a helyszíni munkavégzés minimális díját ($2 \times \frac{1}{4}$ óra) akkor is fel kell számítani, ha a hiba a fogyasztó berendezésében van függetlenül attól, hogy a szolgáltató szerelője a hiba behatárolása után azt elhárítja-e vagy sem („indokolatlan kiszállás”).

V.

Az eljárás alá vont vállalkozás álláspontja

15. Az eljárás alá vont vállalkozás előadása szerint a vizsgálat tárgyát képező ki- és visszacsatlakozási tevékenység hosszú éveken keresztül veszteséges volt, mégpedig amiatt, hogy a tevékenységgel járó önköltség nem került kiszámlázásra. Tekintettel arra, hogy a szolgáltató társaságok nem voltak képesek a veszteség további viselésére, ezért a kiszervezést követően a külső vállalkozók által megállapított piaci ár került kiszámlázásra. Az eljárás alá vontak álláspontja szerint a vizsgált tevékenység 2004. évben is veszteséges lesz, tekintve, hogy a ki- és visszacsatlakozási díjat egy összegben,

a visszakapcsoláskor fizeti meg a fogyasztó. Az a fogyasztó pedig, aki nem kerül visszakapcsolásra egyáltalán nem fizeti meg a kikapcsolás díját. Másodsorban a tevékenységet végző vállalkozások anyagfelhasználást is számláznak a szolgáltatók felé, amit a szolgáltatók nem számláznak tovább a fogyasztók felé. Ugyanakkor a nem fizető fogyasztók miatti veszteséget a szolgáltatók nem hárítják tovább a fogyasztók felé. Tekintve, hogy az eljárás alá vont vállalkozások a keletkező veszteséget nem érvényesíthetik a villamos energia hatósági árában, így álláspontjuk szerint magatartásuk semmiképpen nem minősülhet visszaélésnek.

16. Az eljárás alá vont vállalkozások szerint a GVH következetes gyakorlata szerint visszaélés hiányában egy egyébként erőfölényes helyzet önmagában nem valósít meg jogsértést. Ennek során hivatkozik a GVH azon korábbi döntésére is, amely szerint üzleti céljaival ellentétes magatartás tanúsítására – így veszteség viselésére - erőfölényben levő vállalkozás sem kényszeríthető. Mindezek alapján kérte a versenyfelügyeleti eljárás megszüntetését.

VI.

A vizsgálati jelentés

17. A vizsgálati jelentés megállapítja, hogy a két eljárás alá vont vállalkozás 2003. éves, a ki- és visszakapcsolási díjak, illetőleg a ki nem kapcsolás esetén a kiszállási díjak mértéke a fogyasztó számára ténylegesen és jelentős mértékben megemelkedett. A versenyfelügyeleti eljárásban beszerzett az eljárás alá vont vállalkozások által korábban kiszervezett tevékenység ellátására vonatkozó beszerzési eljárásról megállítást nyert, hogy az eljárás alá vont vállalkozások az ajánlatokat a saját belső árképzési rendszerükkel összehasonlítva ellenőrizték.

Az eljárás alá vont vállalkozások eddigi tapasztalatai ugyanakkor azt mutatták, hogy a szolgáltatás ellátására ajánlatot tevő külső vállalkozások nem veszik figyelembe a fogyasztók teherbíró képességét. Ebből fakadóan az adott szolgáltatást nyújtó vállalkozások a kétszeri munkavégzésért, ki- és visszakapcsolás esetén mindkét elvégzett munkáért járó árat számoltak fel a szolgáltatóknak. A vizsgálat megállapítása szerint már önmagában ezen körülmény miatt a szolgáltatóknak veszteségük származott az egyes tevékenységek kiszervezését követően.

A szolgáltatók ezt az indokolt költséget később – így a vizsgált 2003. évben is – a fogyasztókra hárították át. A vizsgálati jelentés megállapítása szerint ebből az következik, hogy a ki- és visszakapcsolással kapcsolatos tevékenység már korábban is veszteséges volt, ám a szolgáltatók ezt más, nyereséges tevékenységükből keresztfinanszírozták.

Összegzésképpen a vizsgálati jelentés megállapítja, hogy versenyjogi aspektusból a ténylegesen monopol piaci erővel rendelkező szolgáltatók e téren piaci erőfölényes helyzetükkel nem éltek vissza.

A vizsgáló mindezekre tekintettel indítványozza a Tpv. 77. § (1) bekezdés j) pontja alapján az eljárás megszüntetését.

VII.

A versenytanács döntése

18. A Tpv. 21. §-a értelmében tilos a gazdasági erőfölénnyel visszaélni, így különösen az üzleti kapcsolatokban – ideértve az általános szerződési feltételek alkalmazásának esetét is – tisztességtelenül vételi vagy eladási árakat megállapítani, vagy más módon indokolatlan előnyt kikötni, vagy hátrányos feltételek elfogadását kikényszeríteni. A Tpv. 22. § (1) bekezdése szerint gazdasági erőfölényben van az érintett piacon, aki gazdasági tevékenységét a piac többi résztvevőjétől nagymértékben függetlenül folytathatja, anélkül, hogy piaci magatartásának meghatározásakor érdemben tekintettel kellene lennie versenytársainak, szállítóinak, vevőinek és más üzletfeleinek vele kapcsolatos piaci magatartására.

Az érintett piac

19. A releváns piac a verseny tényezőinek azon keretét jelenti, amelyen belül a vizsgált vállalkozás működik. A releváns piac vizsgálatánál a termékpiac, földrajzi piac, valamint bizonyos időbeli jellemzők adják meg a figyelembe veendő tényezőket.

A gazdasági erőfölény megállapításának kiindulópontja az érintett piac meghatározása. Ennek célja egy olyan áru vagy szolgáltatáskör, illetve földrajzi térség meghatározása, amelyben értékelni lehet az adott vállalkozás üzleti magatartásának versenyre gyakorolt hatását. A Tpv. 14.§ (1) bekezdése szerint az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru és a földrajzi terület figyelembevételével kell meghatározni. A (2) bekezdés szerint a megállapodás tárgyát alkotó árun túlmenően figyelembe kell venni az azt - a felhasználási célra, az árra, a minőségre és a teljesítés feltételeire tekintettel - ésszerűen helyettesítő árukat (keresleti helyettesíthetőség), továbbá a kínálati helyettesíthetőség szempontjait. A (3) bekezdés a földrajzi piac meghatározásához ad támpontokat: földrajzi terület az, amelyen kívül a) a fogyasztó nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut beszerezni, vagy b) az áru értékesítője nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut értékesíteni.

20. Az érintett termékpiac a villamos elosztói hálózatok csatlakozási pontjain a csatlakozó berendezéseken végzett villamos szerelési tevékenységek, illetőleg az ezzel kapcsolatos villamos energia szolgáltatás, illetve az elosztó hálózati szolgáltatás piaca. Megállapítható, hogy sem a villamos elosztói hálózat eszközjellegét tekintve, sem pedig a villamos energia közüzemi szolgáltatást tekintve nem áll fenn kínálati helyettesíthetőség. A közüzemi áramszolgáltató társaságok regionális monopóliumokként működnek, egymással nem versenyeznek, egymás szolgáltatási területein nem kínálják fel terméküket. Ez jelenik meg a Magyar Energia Hivatal által az eljárás alá vont vállalkozások tevékenységére kiadott működési engedélyekben.

Az érintett földrajzi piac a vizsgálattal érintett földrajzi terület az eljárás alá vont vállalkozások azon szolgáltatási területét jelenti, amelyre vonatkozóan kizárólagosságuk – a csatlakozási pontig, illetőleg a csatlakozó berendezés alkotórészét képező fogyasztásmérőig terjedően - áll fenn.

A gazdasági erőfölény értelmezése

21. A Tpv. szerinti jogalanyiságot illetően, valamely vállalkozás esetében akkor áll fenn a versenyjogi relevancia, és tekinthető így a Tpv. 21.§-a vonatkozásában vizsgálat alá vonható vállalkozásnak, amennyiben a kifogásolt piaci magatartása tekintetében az elhatározását, illetőleg az adott magatartás megvalósítását illetően döntési autonómiával bír. Azaz olyan, a saját tényeiből fakadó döntési, illetőleg cselekvési lehetőséggel, amely az érintett piacon kifejtett magatartásában, illetőleg a piacot érintő döntésének végrehajtásában ölt testet.

Az autonómia meglétének vizsgálata a konkrét jogalany és a konkrét tevékenység figyelembevételével történik. Ugyanakkor a versenyjogi szabályok megsértése miatt elmarasztható vállalkozás esetében jelentősége van, illetőleg azt kell megítélni, hogy az adott tevékenység szabályozottsága mellett maradt-e még a vállalkozásnak lehetősége annak, hogy a jogalanyként saját akarat elhatározásából fakadóan döntést hozzon, és annak alapján értékelhető hatást kiváltó piaci magatartást fejtsen ki.

22. Az eljárás alá vont vállalkozások magatartása a szabályozó hatóság által jóváhagyott közüzemi szolgáltatói, valamint elosztói engedélyesi üzletszabályzat rendelkezésein alapult.

Az a joghatással bíró körülmény tehát, hogy a szabályozó hatóság a vonatkozó jogszabályi előírások alapján lefolytatta az engedélyezési eljárást, és ennek eredményeként jóváhagyta az eljárás alá vont vállalkozások üzletszabályzatát, még nem jelenti azt, hogy a versenyhatóság a versenyfelügyeleti vizsgálatot az érintett vállalkozás vonatkozásában ne folytathatná le, és adott esetben ne állapíthatna meg versenyjogi sérelmet.

23. A domináns pozíció általános megfogalmazása olyan gazdasági-piaci erőt jelent, aminek birtokában a releváns piacon a verseny fennmaradása akadályozott lehet, mivel lehetővé válik a versenytársaktól, az üzleti partnerektől és a fogyasztóktól „számottevő mértékben” való függetlenedés az egyes piaci lépések megtételekor.

Az eljárás alá vont vállalkozások a villamos energia közüzemi szolgáltatását közüzemi szolgáltatói engedélyesekként egyértelműen monopolhelyzetben látják el. Az engedélyben rögzített szolgáltatási területeken a közüzemi fogyasztók mérőhelyei a csatlakozó berendezés és a mérőberendezés végpontjáig a szolgáltató tulajdonában vannak, így azon bármilyen tevékenységet kizárólag a szolgáltató, illetve az általa felhatalmazott vállalkozás végezhet. Ezen kizárólagos tevékenysége révén megállapítható, hogy a két eljárás alá vont vállalkozás a közüzemi villamos energia szolgáltatás, és az ezzel összefüggésben teljesített egyéb szolgáltatások (így a fogyasztók ki- és visszakapcsolása tekintetében is) a piacon erőfölényben vannak.

Mindezekre tekintettel az eljárás alá vont vállalkozás mivel a releváns piacon erőfölényes helyzetben volt, így ezen erőfölényes helyzetéből fakadóan a továbbiakban az képezte a versenyfelügyeleti vizsgálat tárgyát, hogy ezen erőfölényes helyzetével visszaélt-e.

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés

24. A domináns piaci helyzet önmagában nem alapozza meg a Tpv. 21.§-ában foglalt tilalom érvényesülését

A visszaélés alatt azt az objektív megítélést kell érteni, ami a domináns pozícióban lévő vállalkozás piaci magatartására vonatkozik, amely a dominancia jelenléte miatt a piac struktúráját befolyásolja, a verseny működését, vagy terjedelmét csökkenti.

A visszaélés elem kétirányú megjelenése egyrészt a piaci szereplőket, fogyasztókat közvetlenül károsító kiaknázását jelenti a domináns pozíciónak, másrészt jelentheti az ún. versenyellenes tevékenységet, a piaci verseny gyengítését, vagy eliminálását a már dominanciával terhelt piacon. A versenyellenes visszaélés jellemzően a kizárólagossági igényeket és a diszkriminációt jelenti.

A versenyjog a gazdasági erőfölénnyel bíró vállalkozásokat többletkötelezettségekkel terheli, amikor tilalmazza a kizsákmányoló típusú visszaéléseket, amelyek a fogyasztók kárára változtatják meg a jövedelmek eloszlását.

Az eljárás alá vont vállalkozás magatartása esetén a versenyjogi szempontból lényeges szempont volt, hogy a vállalkozás erőfölényes pozíciójával visszaélő módon, a fogyasztókat károsítva állapította-e meg a ki- és visszakapcsolási, valamint a kiszállási díj mértékét, és ezzel indokolatlan előnyre tett-e szert.

25. A versenyfelügyeleti eljárás során lefolytatott vizsgálat eredménye a következőkben foglalható össze.

A vizsgálat során megállapítást nyert, hogy amíg az eljárás alá vont vállalkozások a társaságukon belül látták el a tevékenységet, addig annak valamennyi költsége a társaságoknál közvetlenül jelentkezett, és belső árképzési szabályzatuk alapján állapították meg a kikapcsolási, és a visszakapcsolási díjakat. A szolgáltatók a felmerült költségeiket az általuk szolgáltatott villamos energia árába építették be.

26. Az eljárás alá vont vállalkozások a vizsgált díjemeléseket megelőzően megpályáztatták egy-egy régió villamos energia díjhátralékos fogyasztók vételezési helyein a villamos energia fogyasztás mérő berendezések ki- és visszakapcsolására vonatkozó tevékenység ellátását. A regionális jellegű megbízásokra tekintettel régióként egyrészt különböző árak alakultak ki, másrészt a vállalkozók által tett ajánlati árak 2003. decemberét megelőzően egyaránt magasabbak voltak, mint az eljárás alá vont vállalkozások által a fogyasztóktól felle érvényesített díjak.

27. Már a 2001. és 2002. évben kiírt pályázatok eredményei alapján egyértelmű volt, hogy az eljárás alá vont vállalkozások csak jelentősen drágábban tudják beszerezni a ki- és visszakapcsolási tevékenységre vonatkozó szolgáltatást. Az ajánlatot tevő vállalkozások ugyanis már ekkor külön számították fel a kikapcsolással és a visszakapcsolással felmerülő költségeiket, amely a fogyasztók felé nem került továbbhárításra, így ez a szolgáltatóknál veszteséget okozott. Megállapítást nyert továbbá, hogy 1999-től 2003-ig az eljárás alá vont vállalkozások önköltség számítási elve az adott tevékenységekre alapvetően azonos volt, és az alábbi alapelemeket tartalmazza: kiszállási díj, helyszíni munkavégzés díja, felhasznált anyagok értéke, igazgatási és általános költségek, nyereség.

28. A versenyfelügyeleti eljárás által vizsgált 2003. évben a két eljárás alá vont vállalkozás két ízben módosította a ki- és visszakapcsolási, valamint a kiszállási díjakat. Előbb 2003. augusztus 1. napján a vonatkozó tevékenységért olyan díjtételek kerültek

megállapításra, amelyek követték az eljárás alá vontak részéről a vállalkozók felé kifizetett vállalkozói díjjeleket. A 2003. júniusi közbeszerzés eljárás eredményeként azonban, a korábbi évhez képest magasabb ajánlatokat tettek a pályázó vállalkozások, amely ismét a díjtételek módosítást eredményezte 2003. decemberében. Ezen időponttól hátrították át teljes mértékben a szolgáltatók a fogyasztókra a tevékenységgel járó költségeket.

29. A 2003. évi díjemelést megelőzően az eljárás alá vont vállalkozások által ellátott tevékenységek belső számítások alapján egy kiszállásra és két fő negyedórai munkavégzésre nyújtottak fedezetet, azaz a visszakapcsolás költségei nem jelentek meg a fogyasztók felé érvényesített díjban. A konkrét díjtételek vonatkozásában megállapítható volt továbbá, hogy a vizsgált tevékenység kiszervezését követően az eljárás alá vont vállalkozások mindaddig, amíg a fogyasztói díjfizetés alatta maradt a vállalkozók részéről feléjük érvényesített díjnak, veszteséget szenvedtek el. Ennek alapvető oka az volt, hogy az eljárás alá vontak a konkrét tevékenységek elvégzésének költségeit csak 2003. decemberétől hátrították át a fogyasztókra, míg korábban nem. A 2003. évben ugyanakkor az adott szolgáltatás árai piaci verseny alapon kialakuló árakat jelentenek.

A vizsgálat megállapítása szerint a kiszállási díj a ki- és visszakapcsolási díjnak mintegy fele volt, míg az ügyviteli költségek tekintetében nem talált számottevő emelést.

Megállapítást nyert továbbá, hogy nem csak a vizsgált fogyasztó tartozás miatti ki- és visszakapcsolási és kiszállási díjak emelkedtek ugyanilyen mértékben, hanem a kiszervezés következtében valamennyi, a mérőhelyen végzett tevékenység is.

30. Az erőfölényben lévő vállalkozás részről, a domináns pozícióval történő visszaélésnek az minősül, ha a fogyasztó sérelmére a saját üzleti érdekeit akként kényszeríti rá, hogy az számára indokolatlan, és elfogadhatatlan hátrányt okoz. Az erőfölényben lévő vállalkozás e magatartásának megítélését igazolhatja azon körülmény, hogy ha a piaci pozícióját indokolatlanul erősítő feltételeket alkalmazva, a szolgáltatását a fogyasztó érdekeit sértve, a szerződéses feltételeket egyoldalúan alakítva kívánja saját üzleti érdekeit előtérbe helyezve, tisztességtelen módon tovább erősíteni.

31. A lefolytatott vizsgálat alapján megállapítást nyert, hogy az eljárás alá vont vállalkozásnak a vizsgált magatartásával kapcsolatosan indokolatlan előnye nem származott, a fogyasztókra, illetőleg egyes csoportjára hátrányos feltételeket nem kényszerített, és ennek során a fogyasztók között nem alkalmazott megkülönböztetést.

32. A jelen eljárásban lefolytatott vizsgálat során nem merült fel olyan tényező, amely szerint az eljárás alá vont vállalkozások a közüzemi ellátás keretében - a fogyasztó ki- és visszakapcsolása során - a fogyasztókra egyoldalúan hátrányos feltételeket róttak, vagy amely a szolgáltatók számára indokolatlan előnyként jelentkezett volna. Az eljárás alá vont vállalkozások részéről kifejtett tevékenységek ellenértékének a piaci beszerzéshez történő igazodása ugyanis nem jelenthet erőfölénnyel való visszaélést az erőfölényes helyzetben lévő vállalkozások részéről. Az pedig, hogy e szolgáltatói tevékenységek a közüzemi szerződésüket megszegő, nem fizető fogyasztók vonatkozásában merülnek fel, önmagában nem jelenti az egyes fogyasztói csoportok közötti megkülönböztetést a szolgáltatók részéről, tekintve, hogy a vizsgált rendelkezések, és a vele kapcsolatos tevékenységek és díjak valamennyi fogyasztóra nézve azonos tartalmúak.

33. A versenytanács az általa lefolytatott vizsgálat alapján megállapította, hogy az eljárás alá vont vállalkozás törvénybe ütköző magatartás hiányában nem marasztalható el, így - a Tpv. 72.§ (1) bekezdésének a) pontja szerint - az eljárás megszüntetéséről rendelkezett. Erre tekintettel – figyelemmel a Tpv. 73.§-ában, valamint 77. § (1) bekezdés j) pontjában foglaltakra is – az előzetes álláspontjának közlését mellőzve, határozatát tárgyalás tartása nélkül hozta meg.

A jelen határozat elleni jogorvoslat a Tpv. 83.§ (1) bekezdésén alapul.

Budapest, 2004.12. 12.